

Barbara KRZEWIŃSKA

Uniwersytet Śląski

Przyczyny, przebieg oraz implikacje konfliktu w Jemenie

Streszczenie: W artykule przeprowadzono analizę przyczyn, przebiegu oraz skutków toczącego się od 2015 r. konfliktu w Jemenie. Wśród czynników, które doprowadziły do wybuchu wojny wskazano m.in. na ingerencję w sprawy wewnętrzne tego państwa Turcji i Wielkiej Brytanii, co doprowadziło do jego podziału na część północną oraz południową. Podkreślono również, że zjednoczony w 1990 r. Jemen jest destabilizowany przez działalność organizacji terrorystycznych oraz narastający konflikt między przedstawicielami ruchu Huti oraz sunnickimi władzami. Ponadto zaznaczono, iż ważnym wymiarem wojny w Jemenie jest rywalizacja Iranu i Arabii Saudyjskiej, które pretendują do roli hegemonu w regionie bliskowschodnim. Artykuł zawiera także charakterystykę implikacji jemeńskiego konfliktu, czyli kryzysu humanitarnego oraz ekonomicznego.

Słowa kluczowe: Jemen, wojna, terroryzm, protesty, Huti

Wstęp

Jemen, pogrążony w wojnie domowej od 2015 r., jest jednym z głównych ognisk destabilizacji na Bliskim Wschodzie. Analiza przyczyn, przebiegu oraz implikacji tego konfliktu pozwala na poznanie zjawisk, które uniemożliwiają większości państw tego regionu wkroczenie na ścieżkę rozwoju i dobrobytu. Walka o wpływy prowadzona przez państwa będące regionalnymi i światowymi potęgami, niezdolność władz do sprawowania efektywnej kontroli nad swoim terytorium, konflikty religijne, działalność organizacji terrorystycznych, problemy natury ekonomicznej – wszystkie te czynniki powodują, iż to państwa bliskowschodnie wciąż pozostają największymi generatorami zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Wojna w Jemenie ukazuje również nieskuteczność interwencji, jakie społeczność międzynarodowa podejmuje na rzecz zakończenia konfliktów na Bliskim Wschodzie. U podłoża braku efektywności przedsięwzięć ukierunkowanych na osiągnięcie pokoju, leży niechęć po-

szczególnych krajów do rezygnacji ze starań, mających na celu włączenie ogarniętych wojną państw bliskowschodnich do swojej strefy wpływów. Celem artykułu jest więc przedstawienie przyczyn, przebiegu i konsekwencji konfliktu w Jemenie zarówno dla obywateli tego kraju, jak i społeczności międzynarodowej. Autorka spróbuje także wykazać, iż konflikt jemeński będzie miał charakter długotrwały, gdyż u jego podłoża leżą takie czynniki, jak ingerencja obcych państw, działalność organizacji terrorystycznych oraz kryzys ekonomiczny. W celu przybliżenia zawartego w tytule artykułu zagadnienia autorka wykorzystała dwie metody badawcze: analizę historyczną oraz analizę i krytykę piśmiennictwa i źródeł.

Przyczyny konfliktu

Źródło konfliktu w Jemenie tkwi w skomplikowanej historii tego państwa. Od wielu stuleci stanowi ono obszar walki o wpływy prowadzonej przez poszczególne państwa. W latach 1835–1837 brytyjski kapitan Stafford Bettesworth Haines dwukrotnie udał się do Adenu, aby ocenić czy możliwe jest utworzenie tam portu handlowego (Orkaby, 2014, s. 20). Podobne działania podjął kapitan James MacKenzie, który zorientował się, iż wojska Egiptu są już przygotowane do zdobycia Adenu. Należy pamiętać, iż egipska armia została wysłana do Jemenu przez Turków w celu zdławienia powstania Wahhabitów w Hidżazie. Taki rozwój sytuacji nie podobał się Wielkiej Brytanii, która pragnęła, aby Jemen znalazł się w orbicie jej wpływów (Orkaby, 2014, s. 20–21). W związku z tym w 1839 r. Aden został opanowany przez Brytyjczyków. Działania te sprawiły, iż w 1849 r. Imperium Osmańskie skierowało swe wojska do północnej części Jemenu. W wyniku tej operacji terytorium Jemenu zostało podzielone między Turcję i Wielką Brytanię. Seria porażek, którą Imperium Osmańskie odniosło podczas I wojny światowej spowodowała, iż było ono zmuszone wycofać swoją armię z Jemenu. Sytuację tą wykorzystał przywódca jemeńskich plemion, Jahijja al-Mutawakkil, który podporządkował sobie tereny Jemenu Północnego i w 1918 r. proklamował powstanie nowego państwa. (Majka, 2015, s. 1–2). Jahijja al-Mutawakkil sprawował władzę aż do 1948 r., kiedy to został zabity podczas nieudanego przewrotu politycznego. Nowym przywódcą Jemenu Północnego został jego syn Ahmad (*North Yemen Civil War 1962–1970*). Jemen Południowy, będący od 1958 r. federacją, znajdował się natomiast w strefie wpływów Wielkiej Brytanii. Sytuacja w tym państwie nie była jednak stabilna.

Brytyjczycy sprawowali efektywną władzę jedynie w Adenie, zaś reszta kraju była wstrząsana wojnami prowadzonymi przez liderów lokalnych społeczności (Majka, 2015, s. 2). 18 września 1962 r. zmarł król Ahmad. Wkrótce na tronie zasiadł jego syn Badr. Równocześnie w wojsku powstała grupa mająca na celu obalenie monarchii. 26 września 1962 r. spiskowcy opanowali Sanę i ogłosili, iż Badr został odsunięty od władzy. Przewrót został poparty przez Egipt, który wysłał do Jemenu Północnego wojska mające pomóc rewolucjonistom w ugruntowaniu władzy (Aboul-Enein, 2004, s. 20). Taki rozwój sytuacji zaniepokoił Arabię Saudyjską, która nie chciała dopuścić do wybuchu rewolucji na swoim terytorium. W związku z tym Saudowie zaczęli wspierać finansowo siły wierne imamowi Badrowi. Wzmocnione oddziały Badra rozpoczęły walkę z egipskimi wojskami. W pierwszych miesiącach 1963 r. konflikt znacznie przybrał na sile. Liczba oddziałów egipskich wzrosła z 12 do 28 tysięcy, zaś Arabia Saudyjska w dalszym ciągu wspierała kontrewolucjonistów (North). W połowie 1965 r. sytuacja na froncie zaczęła się zmieniać. Prowadzone przez Egipcjan bombardowania obszarów leżących na wschód oraz na północ od Sany, nie doprowadziły do opanowania nowych terytoriów (Tapia, 2012). W maju 1966 r. prezydent Egiptu ogłosił wprowadzenie strategii długodystansowej. Polegała ona na zmniejszeniu liczby egipskich żołnierzy przebywających w Jemenie Północnym do 20 tysięcy i skoncentrowaniu ich w Sanie, Taiz oraz Hudaydah (Kelley, 2010, s. 13–14). W 1967 r. Gamal Abdel Naser postanowił, iż wycofa swoją armię z Jemenu. Decyzja ta była spowodowana porażką, którą Egipt poniósł w wojnie sześciodniowej. Podczas zorganizowanej latem 1967 r. konferencji w Chartumie uzgodniono, iż Arabia Saudyjska oraz Jordania przestaną wspierać kontrewolucjonistów i wejdą w skład sojuszu mającego na celu walkę z Izraelem (Aboul Enein, 2004, s. 23).

Należy pamiętać, iż opisany konflikt wpływał na sytuację społeczno-polityczną w Jemenie Południowym. Liczne organizacje wykorzystywały terytorium Jemenu Północnego jako bazę wypadową do ataków na cele brytyjskie. W związku z tym Wielka Brytania podjęła starania na rzecz ograniczenia działalności oddziałów partyzanckich. Przeprowadzane przez Brytyjczyków operacje wojskowe doprowadziły do radykalizacji nastrojów wśród miejscowej ludności. Narodowy Front Wyzwolenia oraz opozycyjny wobec niego Front Wyzwolenia Okupowanego Jemenu Południowego zorganizowały powstanie skierowane przeciwko kolonizatorom. Szybko okazało się, iż siły brytyjskie nie są w stanie zdławić rewolty. W 1967 r. opuściły one terytorium Jemenu Południowego (Busky, 2002,

s. 73). W listopadzie tego samego roku ogłoszono powstanie Ludowej Republiki Południowego Jemenu. W czerwcu 1969 r. władzę w państwie przejął Salem Rubayi Ali. Nowy przywódca w 1970 r. przemianował państwo na Ludowo-Demokratyczną Republikę Jemenu (Busky, 2002, s. 73). Relacje obu państw charakteryzowały się występowaniem licznych sporów, które były przeplatane nieudolnymi działaniami na rzecz zjednoczenia (Hurd, Noakes, 2009). W 1988 r. przedstawiciele Jemenu Północnego oraz Południowego podjęli intensywne wysiłki na rzecz unifikacji. Było to spowodowane trudną sytuacją gospodarczą Ludowo-Demokratycznej Republiki Jemenu, która przestała otrzymywać pomoc od słabnącego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. W grudniu 1989 r. przywódcy obu państw zaaprobowali plan przewidujący połączenie Północy i Południa w ciągu 12 miesięcy (Hurd, Noakes, 2009). Ostatecznie oba kraje zjednoczyły się 22 maja 1990 r. (Majka, 2015, s. 4). Cztery lata później, w nowo powstałym państwie wybuchł konflikt zbrojny. Był on spowodowany polityką ówczesnych władz, które zawłaszczały majątki należące do obywateli zamieszkujących południowe obszary kraju (*Yemeni Civil*). Na uwagę zasługuje fakt, iż podczas tej wojny uwidoczniły się istniejące w Jemenie podziały religijne. Wahhabici, czyli wyznawcy radykalnego odłamu sunnizmu wspierali rządowe działania przeciwko oddziałom secesjonistów. W ten sposób znacznie wzmocnili oni swoją pozycję w państwie (*Profile: Yemen's Houthis*). Oburzeni tą sytuacją zajdyci utworzyli ruch Huti, który w 2004 r. rozpoczął rewoltę, skierowaną przeciwko jemeńskim władzom (Świątek, 2017, s. 84). Działania bojowników spowodowały, iż władze Jemenu wysłały swoje formacje na tereny położone w północnej części kraju (Clashes). We wrześniu tego samego roku jemeńskie oddziały zabiły przywódcę rewolty, Husajna al-Hutiego (*Yemeni forces*). Nowym liderem rebeliantów został jego syn Abdul Malik Huti (Raubo, 2014, s. 339). W lutym 2007 r. wojska reżimu rozpoczęły zakrojoną na szeroką skalę operację skierowaną przeciwko powstańcom (*Yemen's rebels undefeated*). W sierpniu 2009 r. jemeńska armia rozpoczęła akcję militarną o nazwie Scorched Earth (Boucek, 2010, s. 8). 3 listopada 2009 r. zajdycy bojownicy przejęli kontrolę nad dwiema wsiami położonymi na terenie Arabii Saudyjskiej. Fakt ten spowodował, iż Saudowie włączyli się w jemeński konflikt (Stack, 2009). Warto jednak pamiętać, że działania Rijadu posiadały także inne uzasadnienie. Saudyjscy rządzący, jako jedni z najbardziej aktywnych propagatorów sunnickiego odłamu islamu, dążą bowiem do marginalizacji Teheranu oraz wspieranych przez niego społeczności szyickich, występujących w poszczególnych krajach Bliskiego Wschodu.

Wsparcie, którego udzielali oni Salehowi, miało więc zmniejszyć prawdopodobieństwo znalezienia się Jemenu w orbicie wpływów Iranu (Bryjka, 2015, s. 137–139). 14 marca 2010 r. bojownicy zakomunikowali, że opuścili rejony położone nieopodal granicy jemeńsko-saudyjskiej (*Yemen says air raid*). Ostatecznie szyicka rewolta zakończyła się pięć dni później (*Yemen says Shi'ite*).

Jemen, jako kraj ogarnięty chaosem, stał się doskonałym miejscem do rozwoju działalności grup terrorystycznych. Jedną z nich jest Al-Kaida. Jedną z najsłynniejszych akcji tego ugrupowania był przeprowadzony 12 października 2000 r. zamach na okręt USS Cole. Operacja ta spowodowała śmierć 17 osób (*USS*). Dziewięć lat później, komórka Al-Kaidy funkcjonująca na terenie Arabii Saudyjskiej, połączyła się ze swoją jemeńską odpowiedniczką. Powstałe w ten sposób ugrupowanie przybrało nazwę Al-Kaida Półwyspu Arabskiego (*Profile: Al-Qaeda*). Należy podkreślić, iż organizacja ta prowadzi działania również na terenie Europy. 7 stycznia 2015 r. dwóch terrorystów z tego ugrupowania zamordowało 12 osób przebywających w siedzibie gazety „Charlie Hebdo” (*Zamach*). Należy podkreślić, iż Al-Kaida Półwyspu Arabskiego konsekwentnie rozbudowuje swoje struktury. W 2011 r. powołała ona do życia grupę o nazwie Ansar al-Sharia (O’Driscoll, 2017). Została ona utworzona w związku ze zwiększającą się popularnością ruchu protestu powstałego w trakcie Arabskiej Wiosny (*Profile: Yemen’s Ansar*). Organizacja ta znana jest między innymi z okaleczania kobiet, które nie chcą zakrywać swych twarzy (Guzikowska, 2012). W 2014 r. na obszarze Jemenu działalność rozpoczęło tzw. Państwo Islamskie. Członkowie tego ugrupowania są zdolni do przeprowadzania skomplikowanych akcji. Odzwierciedleniem tej tezy są zamachy na dwie szyickie świątynie w Sanie, które miały miejsce 20 marca 2015 r. Operacja ta spowodowała śmierć 137 osób (*Suicide*). Tzw. Państwo Islamskie dąży też do osłabienia wpływów Al-Kaidy Półwyspu Arabskiego. Przedstawiciele tej organizacji twierdzą bowiem, iż to słabość AQAP doprowadziła do rozwoju ruchu Huti (*The*, 2016, s. 15). Jemen jest destabilizowany także przez organizacje salafickie. Należy zwrócić uwagę, że podmioty te przez długi czas nie angażowały się w życie polityczne i nie uciekały się do siłowych metod rozwiązywania konfliktów. Sytuacja ta zmieniła się, kiedy zajdyci zaczęli umacniać swoją pozycję w kraju. Pierwsze starcia między szyitami a salafitami miały miejsce w 2013 r. (*Yemen’s al-Qaeda*). Czynnikiem, który umożliwia sunnickim bojówkom prowadzenie działań zbrojnych jest pomoc ze strony Arabii Saudyjskiej i Zjedno-

czonych Emiratów Arabskich. Począwszy od 2016 r. grupy salafickie wchodzą w skład jemeńskich sił zbrojnych. Przynależność ta ma jednak charakter jedynie formalny, gdyż w czasie akcji militarnych posiadają one pełną niezależność (O'Driscoll, 2017, s. 13).

Opisane powyżej konflikty skutecznie uniemożliwiły rozwój ekonomiczny Jemenu. Gospodarka tego państwa w dalszym ciągu opiera się na przychodach ze sprzedaży ropy naftowej i gazu ziemnego. Spadający poziom wydobywania tych surowców sprawia, iż wpływy do budżetu państwa zmniejszają się. Kolejną przyczyną narastających problemów ekonomicznych była niewłaściwa struktura zatrudnienia. Ocenia się, że pod koniec XX wieku w sektorze państwowym zatrudnionych było blisko pół miliona Jemeńczyków. W następnych latach liczba ta konsekwentnie się zwiększała. Zła sytuacja gospodarcza spowodowana była również nieuczciwymi praktykami Alego Abdullaha Saleha. Polityk ten podporządkowywał sobie różne wpływowe osoby, oferując im określone korzyści materialne. W ten sposób zapewniał o sobie możliwość dalszego piastowania urzędu prezydenta. Wszystkie te zjawiska doprowadziły do ogromnego wzrostu bezrobocia. Statystyki sporządzone przez Międzynarodową Organizację Pracy wskazują, iż w 2010 r. 70% młodych obywateli Jemenu pozostawało bez pracy (Easterly, 2018).

Niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb skłoniła społeczeństwo do rozpoczęcia protestów. 27 stycznia 2011 r. w Sanie odbył się pierwszy wiec, podczas którego żądano, aby Saleh zrezygnował z pełnionej funkcji (*Trafiony*). 2 lutego 2011 r. przywódca Jemenu zadeklarował, że nie weźmie udziału w zapowiedzianej na 2013 r. elekcji (*Prezydent ustąpi*). 11 kwietnia 2011 r. Saleh zaakceptował koncepcję ustabilizowania sytuacji politycznej, zaprezentowaną przez Radę Współpracy Zatoki Perskiej. Projekt RWZP zakładał, iż obowiązki szefa państwa będzie sprawował Abd Rabbuh Mansur Hadi, dotychczas pełniący funkcję wiceprezydenta. Przewidywał on również powołanie gabinetu, na czele którego stanęliby przedstawiciele ugrupowań opozycyjnych (*Prezydent Jemenu odda*). Ważnym elementem tego programu był także zapis mówiący, że Ali Abdullah Saleh nie poniesie odpowiedzialności prawnej za decyzje, które podejmował w czasie piastowania urzędu prezydenta (*Kolejny*). Punkt ten wywołał sprzeciw wśród politycznych przeciwników dyktatora. 24 kwietnia 2011 r. oświadczyli oni, iż nie zgadzają się na wdrożenie planu przedstawionego przez RWZP (*Thumy*). Dwa dni później opozycjoniści przystali jednak na kontrowersyjną propozycję przełamania ist-

niejącego impasu (*Opozycja*). 22 maja 2011 r. Saleh oznajmił, że może podpisać uzgodniony dokument jedynie podczas specjalnej uroczystości, w której wezmą udział również jego oponenti (*Odejdzie*). Deklaracja ta oburzyła fundamentalistów muzułmańskich, którzy rozpoczęli walkę z reżimem. 3 czerwca 2011 r. ostrzelana została siedziba przywódcy Jemenu (*Atak*). W wyniku tej akcji Ali Abdullah Saleh doznał licznych obrażeń (*Prezydent Jemenu poważnie*). 8 października 2011 r. Saleh oznajmił, iż ustąpi z urzędu prezydenta (*Zrzekam*). Oświadczenie to nie było równoznaczne z końcem kryzysu politycznego. Tydzień później w stolicy miał miejsce następny wiec. Osoby biorące w nim udział domagały się zmiany na stanowisku głowy państwa. Formacje porządkowe użyły broni palnej przeciwko demonstrantom (*Protestowali*). 23 listopada 2011 r. jemeński przywódca podpisał umowę, na mocy której zakończył sprawowanie funkcji szefa państwa. Zaaprobowany przez dyktatora dokument, zawierał również zapis mówiący, iż nie zostanie on pociągnięty do odpowiedzialności prawnej za decyzje, które podejmował w czasie trwania demonstracji (*Salah*). Tego samego dnia przedstawiciele ruchu protestu oświadczyli, że nie uznają zawartego porozumienia oraz zaapelowali do obywateli o organizowanie następnych manifestacji (*Młoda*). Prezentowana przez jemeńskie władze niezdolność do kontrolowania swojego terytorium, sprawiała, że Al-Kaida konsekwentnie umacniała swoją pozycję. 16 stycznia 2012 r. oddziały tej organizacji opanowały miejscowość o nazwie Rada (*Al-Kaida przejęła*). 21 lutego 2012 r. w Jemenie miała miejsce elekcja prezydencka. Wystartował w niej wyłącznie Abd Rabbuh Mansur Hadi, który otrzymał 99,8% głosów (*Efekt*). Głównymi zadaniami nowej głowy państwa było położenie kresu fali przemocy w kraju, przeprowadzenie reform gospodarczych oraz wdrożenie efektywnych mechanizmów demokratycznych. Chcąc wzmocnić system ekonomiczny Hadi zlikwidował subsydia dla paliw. Decyzja ta oburzyła większość obywateli. Negatywne nastroje społeczne wykorzystwały zajdyckie bojówki, które skłoniły znaczną część Jemeńczyków do uczestnictwa w manifestacjach przeciwko władzom. Równocześnie wiece zaczęli organizować sympatycy Hadiego i reprezentanci ugrupowania Islah. Antagonizmy występujące między tymi obozami doprowadziły do wybuchu intensywnych walk. W tych warunkach Huti wznieśli następne powstanie. Jednym z przejawów ogromnej siły zajdytów było opanowanie przez nich w 2014 r. Sany. Należy zwrócić uwagę, iż czynnikiem umożliwiającym rebeliantom podbijanie kolejnych terytoriów, było przymierze, które zawarli oni z siłami byłego dyktatora (Bryjka, 2015, s. 148).

Przebieg konfliktu

Słabość wojsk rządowych sprawiła, że 20 stycznia 2015 r. Huti opanowały siedzibę szefa państwa. 23 stycznia 2015 r. Abd Rabbuh Mansur Hadi ustąpił ze stanowiska prezydenta (*Dymisja*). Wydarzenie to otworzyło zajdytom drogę do objęcia władzy. 6 lutego 2015 r. Huti zlikwidowali parlament i sformowali własne ciało ustawodawcze (*Notatka*). 22 marca 2015 r. oddziały powstańców przejęły kontrolę nad Taizz (*Houthis*). Cztery dni później Arabia Saudyjska wraz z Bahrajnem, Katar, Kuwejtem oraz Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi zainicjowała akcję wojskową o nazwie Decisive Storm, która była wymierzona w siły Hutich (*Saudi*). Wkrótce potem szef irańskiej dyplomacji oświadczył, iż prowadzone przez kraje Zatoki Perskiej bombardowania Jemenu, naruszają zasadę nieingerencji w sprawy wewnętrzne państw oraz zaapelował o ich zakończenie (*Starcie*). Odmienną postawę wobec opisywanej operacji zaprezentowały Stany Zjednoczone, które wyraziły aprobatę dla poczynań Saudów oraz ich sprzymierzeńców (*Obama*). Należy zauważyć, że ataki powietrzne dokonywane na początku operacji nie przyniosły efektów w postaci znaczącego zmniejszenia zdolności bojowych powstańców. Potwierdzeniem tej tezy może być opanowanie przez nich w dniu 31 marca 2015 r. kompleksu militarnego w rejonie Bab al-Mandab (*Baza*). Zdestabilizowany w wyniku wojny Jemen, stał się jednym z głównych obszarów ekspansji organizacji terrorystycznych. 2 kwietnia 2015 r. oddziały Al-Kaidy Półwyspu Arabskiego przeprowadziły natarcie, którego celem był zakład karny znajdujący się w Al-Mukalli. W wyniku tej akcji wolność odzyskało kilkuset skazanych (*Desant*). Tego samego dnia zajdycy rebelianci na krótko przejęli kontrolę nad siedzibą Hadiego w Adenie (*Al-Kaida zdobyła*). 21 kwietnia 2015 r. saudyjskie media podały, że akcja Decisive Storm dobiegła końca. Wiadomość ta nie oznaczała jednak, iż Rijad wycofał się z jemeńskiego konfliktu (*Bombardowanie*). Saudowie rozpoczęli bowiem kolejną interwencję, która zyskała nazwę Restoring Hope. Działania podejmowane w ramach tej operacji były ukierunkowane na zapewnienie bezpieczeństwa osobom niebiorącym udziału w starciach i zniszczenie grup terrorystycznych (Bryjka, 2015, s. 156). 12 maja 2015 r. w Jemenie zostało wdrożone porozumienie o przerwaniu walk, które obowiązywało do 17 maja (*Pięciodniowy*). 30 czerwca 2015 r. Huti przeprowadzili atak na saudyjski kompleks wojskowy Al Sulajil. W trakcie tej akcji użyli oni rakiety Scud (*Jemeńczycy*). 2 sierpnia 2015 r. Rijad wraz ze swymi sprzymierzeńcami rozlokował w pobliżu Adenu 1500 żoł-

nierzy. Krok ten miał na celu zapobieżenie ponownemu opanowaniu miasta przez zajdyckich bojowników (*Arabia Saudyjska przerzuca*). 9 września 2015 r. Egipt oddelegował do Jemenu kilkuset żołnierzy. W ten sposób chciał on uregulować zobowiązania finansowe zaciągnięte w Arabii Saudyjskiej (*Egipt*). Trzy tygodnie później oddziały koalicji zatrzymały pochodzącą z Iranu jednostkę pływającą, której zadaniem było przekazanie uzbrojenia Hutim (*Arabowie*). 2 stycznia 2016 r. w Arabii Saudyjskiej wykonano karę śmierci na kilkudziesięciu osobach podejrzanych o prowadzenie działań terrorystycznych. W grupie tej znajdował się między innymi znany przedstawiciel szyizmu, Nimr al-Nimr. Kilka godzin później kraje Zatoki wznowiły ofensywę, skierowaną przeciwko Hutim (*Saudowie*). Informacja o straceniu Nimra wywołała oburzenie wśród Irańczyków. Jednym z przejawów masowego niezadowolenia był wiec, który został zorganizowany w Teheranie. Osoby biorące w nim udział zdemolowały saudyjską ambasadę (*Egzekucja*). Wydarzenie to spowodowało, że 3 stycznia 2016 r. „Arabia Saudyjska zerwała stosunki dyplomatyczne z Iranem” (*Arabia Saudyjska zerwała*). Sytuacja ta sprawiła, iż osiągnięcie pokoju w Jemenie stało się jeszcze trudniejsze. 24 marca 2016 r. przedstawiciel ONZ poinformował, że 18 kwietnia 2016 r. przedstawiciele Hutich i jemeńskiego rządu po raz kolejny przystąpią do rozmów, mających na celu zakończenie wojny (*Zawieszenie*). Negocjacje rozpoczęły się jednak trzy dni po ustalonym terminie, gdyż reprezentanci powstańców dwukrotnie zmieniali zdanie odnośnie uczestnictwa w dialogu (*Usiedli*). 17 maja 2016 r. rząd Jemenu postanowił przerwać pertraktacje dotyczące zakończenia działań zbrojnych. Krok ten był spowodowany postawą zajdyckich bojowników, którzy twierdzili, że Abd Rabbuh Mansur Hadi nie jest uprawniony do sprawowania funkcji szefa państwa. Przedstawiciele reżimu oznajmili także, iż wznowią negocjacje z rebeliantami, dopiero gdy ich formacje opuszczą miejscowości leżące w północnej oraz zachodniej części państwa (*Nie*). 16 czerwca 2016 r. szef dyplomacji ZEA oświadczył, iż pochodzące z jego kraju jednostki nie będą już brać udziału w walkach z Huti. Stwierdził również, iż ich nowym zadaniem będzie wspomaganie jemeńskich władz w sprawowaniu efektywnej kontroli nad odbitymi z rąk partyzantów terytoriami (*Wojna*). 8 października 2016 r. doszło do ataku lotniczego na grupę osób, biorących udział w ceremonii pogrzebowej jednego z członków powstającego gabinetu. Rebelianci uznali, że operacja ta została przeprowadzona przez Arabię Saudyjską oraz współpracujące z nią państwa. Saudowie oznajmili natomiast, iż zarzuty te nie są prawdziwe (*Nalot*). 15 paździer-

nika 2016 r. koalicja przyznała jednak, że w wyniku pomyłki zbombardowała żałobników (*Zabili*). 28 października 2016 r. Hadi wyraził sprzeciw wobec wypracowanej przez ONZ koncepcji zakończenia jemeńskiego konfliktu. Projekt ten zakładał, iż utworzona w przyszłości rada ministrów będzie składać się m.in. z przedstawicieli powstańców. Ponadto przewidywał on zmniejszenie uprawnień prezydenta oraz opuszczenie przez partyzantów większych miejscowości (*Prezydent Jemenu odrzucił*). 29 stycznia 2017 r. żołnierze Stanów Zjednoczonych przeprowadzili w Jemenie pierwszą ofensywę, na którą Donald Trump wyraził oficjalną zgodę. Celem tej operacji były oddziały Al-Kaidy (*Pierwsza akcja specjalna*). Nie jest to niczym nadzwyczajnym, gdyż Waszyngton już od około 16 lat organizuje zbrojne akcje przeciwko działającym w Jemenie. Należy jednak zwrócić uwagę, iż w latach 2002–2016 składały się one wyłącznie uderzeń powietrznych, zaś atak mający miejsce na początku 2017 r. miał charakter lądowy (*Czy*). Zaaprobowana przez Trumpa ofensywa nie może jednak zostać uznana za dobrze przeprowadzoną, gdyż spowodowała śmierć kilkunastu cywilów (*Pierwsza akcja za prezydentury*). Tragiczne konsekwencje tej akcji sprawiły, iż Amerykanie ponownie zaczęli organizować operacje, polegające głównie na bombardowaniu obiektów należących do islamistów. Potwierdzeniem tej tezy jest natarcie na ośrodek Al-Kaidy w Marib, które oddziały Stanów Zjednoczonych przeprowadziły 23 maja 2017 r. (*Siły*). 5 czerwca 2017 r. z saudyjskiego sojuszu został usunięty Katar. Wydarzenie to było następstwem ukazania się w internecie rzekomych wypowiedzi jego przywódcy, świadczących o podziwieniu, jakim darzy Iran. Katarski emir próbował zapobiec ostrym reakcjom pozostałych, sunnickich państw Zatoki Perskiej tłumacząc, iż przypisywane mu stwierdzenia zostały wymyślone. Działania te nie przyniosły jednak pozytywnych rezultatów (*Polityczne*). 6 listopada 2017 r. Arabia Saudyjska oraz współpracujące z nią państwa zamknęły połączenia transportowe prowadzące na teren Jemenu. W ten sposób chciano uniemożliwić powstańcom pozyskiwanie sprzętu wojskowego od Iranu (*Jemen: Pierwsza*). 2 grudnia 2017 r. Ali Abdullah Saleh zrezygnował ze współpracy z zajdyckimi bojownikami (*Wiatr*). Dwa dni później partyzanci oświadczyli, iż zamordowali byłego szefa państwa (*Były*). 19 grudnia 2017 r. Huti przeprowadzili nieudany atak na siedzibę monarchy Arabii Saudyjskiej. W czasie tej akcji wykorzystali oni rakietę Volcano 2-H (*Przechwycili*). Na początku 2018 r. walkę przeciwko jemeńskim władzom podjęli bojownicy, dążący do uzyskania niepodległości przez południową część kraju. 28 stycznia 2018 r. opanowali oni budynek rady mi-

nistrów (*Próba*). Dwa dni później przejęli natomiast kontrolę nad Adenem (*Separatyści*). 23 kwietnia 2018 r. Huti oświadczyli, iż w wyniku przeprowadzonego przez Saudów bombardowania, śmierć poniósł ich lider Saleh al-Samad (*Przywódca*). 30 kwietnia 2018 r. ZEA rozlokowały swoje oddziały na terytorium Sokotry (*Anger*). Krok ten nie został jednak wcześniej uzgodniony z jemeńskimi władzami, a co za tym idzie, wywołał nieporozumienie między Saną i Abu Zabi (*Wojsko*). 13 maja 2018 r. przedstawiciele Zjednoczonych Emiratów Arabskich oraz Jemenu podpisali umowę przewidującą opuszczenie Sokotry przez wszystkie stacjonujące na niej jednostki wojskowe (*Obce*). 13 czerwca 2018 r. jemeńska armia wspomagana przez Arabię Saudyjską i współpracującą z nią państwa zainicjowały operację, ukierunkowaną na zajęcie Al-Hudajdy (*Bitwa*). 9 sierpnia 2018 r. saudyjski sojusz zbombardował autobus, w którym znajdowała się grupa uczniów. Na skutek tej ofensywy zmarło 51 cywilów (*W naloce*). 1 września 2018 r. koalicja oznajmiła, iż uderzenie na pojazd przewożący nieletnich Jemeńczyków było wynikiem zbyt wolnego przepływu informacji między jej formacjami (*W naloce*). 6 listopada 2018 r. Huti poinformowali, że odparli ofensywę saudyjskiego sojuszu, zmierzającą do zdobycia Al-Hudajdy (*Apele*). Dziewięć dni później Saudowie podjęli decyzję o przerwaniu operacji, ukierunkowanej na opanowanie tego miasta (*Arabia Saudyjska nakazała*). W dniach od 6 do 13 grudnia 2018 r. na terenie Szwecji miały miejsce kolejne rokowania między delegatami jemeńskiego reżimu oraz rebeliantami. Uczestnicy dialogu zawarli wtedy nieformalną umowę, która przewidywała przerwanie walk w Al-Hudajdzie oraz ponowne uruchomienie leżącego w tej miejscowości portu (*Początek*). Postanowienia te zostały szybko pogwałcone, ponieważ już 18 grudnia 2018 r. na obszarze Al-Hudajdy doszło do kolejnych starć pomiędzy zajdyckimi bojownikami a oddziałami wiernymi Hadiemu (*Rozejm*).

Implikacje konfliktu

Jednym z głównych skutków konfliktu w Jemenie są ofiary wśród cywilów. Sporządzone przez ONZ statystyki wskazują, że w walkach mających miejsce na terenie tego kraju śmierć poniosło około 10 tysięcy ludzi (*Miliony*). Ponadto toczące się działania zbrojne sprawiły, iż część mieszkańców Jemenu udała się do innych państw. 4 sierpnia 2015 r. UNHCR przekazał, że od początku starć Jemen opuściło blisko 100 tysięcy osób

(*Almost*). Należy zauważyć, iż liczba uchodźców z Jemenu konsekwentnie rosła i pod koniec października 2017 r. wynosiła prawie 191 tysięcy. Krajami, do których przybywa większość wspomnianych migrantów są: Arabia Saudyjska, Dżibuti, Etiopia, Oman, Somalia oraz Sudan (*Yemen – Regional*).

Drugim ważnym następstwem wojny w Jemenie jest katastrofa humanitarna. 8 kwietnia 2015 r. stacja CNN przedstawiła szacunki, z których wynikało, iż przeszło 10 000 000 Jemeńczyków głoduje, a 13 000 000 utraciło możliwość korzystania ze źródeł nieskażonej wody (Lister, 2015). W związku z tym już 10 kwietnia 2015 r. do Sany przybył wysłany przez UNICEF statek powietrzny, wypełniony kilkunastoma tonami medykamentów (Melvin, 2015). Wysyłki mające na celu wsparcie ludzi, którzy ucierpieli w starciach, były popierane przez państwa, które jednocześnie pomagały wybranym uczestnikom wojny. 19 kwietnia 2015 r. ONZ powiadomiła, że Saudowie zadeklarowali przekazanie 273 mln 700 tys. dolarów na zaspokojenie podstawowych potrzeb cywilów poszkodowanych w wyniku walk (*Saudis*). 22 maja 2015 r. WFP zakomunikował natomiast, iż dostarczy mieszkańcom Jemenu, ofiarowane przez Iran artykuły pierwszej potrzeby (*ONZ*). Wszystkie te zabiegi okazały się jednak niewystarczające, bowiem 16 października przedstawicielka UNICEF oświadczyła, że ponad 500 tysięcy nieletnich Jemeńczyków może umrzeć z powodu braku odpowiedniej ilości pożywienia (*Pół*).

W październiku 2016 r. na terenie Jemenu zaobserwowano ogromny wzrost liczby zachorowań na cholere. Sytuacja ta była spowodowana faktem, iż ludność tego kraju była zmuszona do korzystania z brudnej wody oraz spożywania zanieczyszczonych pokarmów (*WHO*). Na początku czerwca 2018 r. eksperci zaprezentowali dane, z których wynikało, iż choroba ta została stwierdzona u 775 tysięcy Jemeńczyków (*Zmarło*). Równocześnie Jemen w dalszym ciągu borykał się z problemem głodu, który nasilił się po zamknięciu przez Saudów połączeń komunikacyjnych, służących międzynarodowym organizacjom do przekazywania podstawowych artykułów dla najbardziej potrzebujących osób. 25 maja 2018 r. ONZ zakomunikowała, że 8,4 mln jemeńskich obywateli może ucierpieć z powodu niewystarczającego dostępu do produktów żywnościowych (*Ponad*). Kilka miesięcy później WFP powiadomił, iż „podwoi pomoc żywnościową dla Jemenu, aby dotrzeć do 14 milionów ludzi i zapobiec masowym śmierciom głodowym” (*Światowy*).

Konflikt jemeński spowodował również kryzys ekonomiczny. Skalę trudności z jakimi borykała się gospodarka Jemenu, dobrze obrazuje wysokość produktu krajowego brutto w poszczególnych latach. W 2014 r. PKB tego kraju wynosiło 43,23 mld dolarów, zaś dwa lata później już tylko 18,21 (*Yemen GDP*). W 2017 r. wartość tego wskaźnika wzrosła do 31,3 mld dolarów, co nie zmienia faktu, iż jemeński system ekonomiczny znajduje się w katastrofalnym stanie. Taki stan rzeczy jest spowodowany między innymi spadkiem wydobycia surowców energetycznych oraz utrudnieniami w poborze podatków (*Yemen*). Potwierdzeniem tej tezy są statystyki, według których w 2014 r. wydobycie ropy w Jemenie osiągnęło poziom 152,90 tysięcy baryłek dziennie, a gazu 9,762 mld m³/rok. Trzy lata później wynosiło ono 60,01 tysięcy baryłek dziennie oraz 0,5451 mld m³/rok. Suma pobieranych podatków w wyniku działań zbrojnych zmniejszyła się natomiast z 24% do 8% PKB (*Yemen – World Bank report*).

Zakończenie

Na podstawie scharakteryzowanych w artykule wydarzeń, można przypuszczać, iż konflikt w Jemenie nieprędko się zakończy. Ustabilizowanie sytuacji w tym kraju wymagałoby bowiem współpracy Iranu i Arabii Saudyjskiej, walczących o sprawowanie przywództwa w regionie bliskowschodnim, a także Stanów Zjednoczonych będących sojusznikiem Rijadu. Tymczasem trwająca od czterech lat wojna powoduje dalsze narastanie kryzysu humanitarnego. 11 lutego 2019 r. przedstawiciel ONZ oznajmił, że toczące się działania zbrojne uniemożliwiają korzystanie z zapasów pożywienia, znajdujących się nieopodal Al-Hudajdy. Dodał również, iż niebawem mogą one ulec zepsuciu (*Miliony ludzi*). Kilkanaście dni później, zastępca sekretarza generalnego ONZ do spraw koordynacji pomocy humanitarnej stwierdził, że 24 mln Jemeńczyków potrzebuje wsparcia umożliwiającego im zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych (*Ponury*). Pogrążony w chaosie Jemen w dalszym ciągu pozostaje również jednym z głównych obszarów aktywności organizacji terrorystycznych, działających na obszarze Bliskiego Wschodu. Potwierdzeniem tej tezy jest zamach w mieście Mokha, który miał miejsce 29 stycznia 2019 r. (*Seven*). Biorąc pod uwagę te fakty, można wywnioskować, iż zakończenie jemeńskiego konfliktu pozostanie jednym z największych wyzwań dla społeczności międzynarodowej.

Bibliografia

- Aboul Enein Y. (2004), *The Egyptian Yemen War (1962–1967): Egyptian Perspectives on Guerilla Warfare*, Infantry Magazine, Jan–Feb.
- Al-Kaida przejęła 60 tys. miasto*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/al-kaida-przejela-60-tys-miasto,197472.html>, 1.03.2019.
- Al-Kaida zdobyła ważne miasto, Huti stracili pałac prezydencki*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/al-kaida-zdobyła-miasto-huti-wycofali-sie-z-palacu-prezydenckiego,530422.html>, 1.03.2019.
- Almost 100,000 flee Yemen in four months since fighting started*, <https://www.unhcr.org/news/latest/2015/8/55c0d5c09/100000-flee-yemen-four-months-since-fighting-started.html>, 1.03.2019.
- Anger in Yemen after UAE troops take over island of Socotra, famed as ‘most alien – looking place on Earth*, <https://www.scmp.com/news/world/africa/article/2144927/anger-yemen-after-uae-troops-take-over-island-socotra-famed-most>, 1.03.2019.
- Apele o pokój bezskuteczne. Kolejny dzień krwawych walk w Jemenie*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/w-jemenie-walki-mimo-apeli-o-pokoj-ze-strony-onz-i-usa,881684.html>, 1.03.2019.
- Arabia Saudyjska nakazała wstrzymanie ofensywy na strategiczny port*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/jemen-arabia-saudyjska-nakazuje-wstrzymanie-ofensywy-na-al-hudajde,883995.html>, 1.03.2019.
- Arabia Saudyjska przerzuca wojska do Jemenu. Otoczyli główny port*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/arabia-saudyjska-przerzuca-wojska-do-jemenu,565615.html>, 1.03.2019.
- Arabia Saudyjska zerwała stosunki dyplomatyczne z Iranem*, <https://www.wprost.pl/swiat/528688/arabia-saudyjska-zerwala-stosunki-dyplomatyczne-z-iranem.html>, 1.03.2019.
- Arabowie przejęli irański kuter z bronią*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/wojna-w-jemenie-arabowie-przejeli-iranski-kuter-z-bronia-dla-hutih,581603.html>, 1.03.2019.
- Atak na pałac prezydencki – uderzyli w trakcie modłów*, <https://wiadomosci.wp.pl/atak-na-palac-prezydencki-uderzyli-w-trakcie-modlow-6082105361220737a>, 1.03.2019.
- Baza nad strategiczną cieśniną w rękach Huti* (2015), <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/huti-zajeli-baze-wojskowa-nad-strategiczna-ciesnina-bal-al-mandab,529457.html>, 1.03.2019.
- Bitwa o ważny jemeński port. Ruszyła ofensywa*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/ofensywa-na-wazny-port-opanowany-przez-rebeliantow-w-jemenie,844908.html>, 1.03.2019.
- Bombardowanie Jemenu „zakończono sukcesem”*. *Czas na negocjacje*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/arabia-saudyjska-oglosila-sukces-operacji-wojskowej-w-jemenie,535497.html>, 1.03.2019.

- Boucek Ch. (2010), *War in Saada: From Local Insurrection to National Challenge*, https://carnegieendowment.org/files/war_in_saada.pdf.
- Bryjka F. (2016), *Saudyjsko-Irańska wojna zastępcza w Jemenie*, w: M. Bodziany, D. Hofman, A. Kotasińska, M. Lubicz-Miszewski, A. Tichoniuk, *Spoleczeństwo a wojna: oblicza bezpieczeństwa w XX i XXI wieku*, Wydawnictwo WSOWL, Wrocław.
- Busky D. F. (2002), *Communism in History and Theory: Asia, Africa and the Americas*, Wydawnictwo Greenwood Publishing Group, Londyn.
- Były prezydent Jemenu zabity. Huti: użyliśmy granatnika, potem go zastrzeliliśmy*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/jemen-byly-prezydent-zabity-przez-bojownikow-huti,795741.html>, 1.03.2019.
- Desant „niezidentyfikowanych żołnierzy” w Adenie. Al-Kaida uwolniła 300 więźniów*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/jemen-al-kaida-zdobyta-wiezienie-uwolniła-jednego-ze-swoich-szefow,529902.html>, 1.03.2019.
- Dymisja premiera i prezydenta. Rebelianci świętują, USA redukują personel ambasady*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/prezydent-i-premier-jemenu-podali-sie-do-dymisji,508425.html>, 1.03.2019.
- Easterly G. (2018), *Before 2014: Yemen's economy before the war*, <https://www.yemenpeaceproject.org/blog-x/2018/7/16/before-2014-yemens-economy-before-the-war>.
- Efekt rewolucji. Jeden kandydat z 99,8 proc. głosów*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/efekt-rewolucji-jeden-kandydat-z-99-8-proc-glosow,201765.html>, 1.03.2019.
- Egipt splaca dlugi. Wysła wojsko na nie swoją wojnę*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/egipskie-wojsko-w-jemenie-egipt-dolaczyl-do-arabskiej-koalycji,575848.html>, 1.03.2019.
- Egzekucja szyckiego duchownego wywołała burzę. Atak na ambasadę Arabii Saudyjskiej w Teheranie*, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/egzekucja-szyckiego-duchownego-wywolala-burze-atak-na-ambasade-w-arabii-saudyjskiej/vj4m1w>, 1.03.2019.
- Guzikowska M. (2012), *Jemen: Al-Kaida zmusza kobiety do noszenia nikabu*, <http://www.psz.pl/154-bliski-wschod/jemen-al-kaida-zmusza-kobiety-do-noszenia-nikabu>.
- Houthis Seize Strategic City in Yemen, Escalating Power Struggle*, https://www.huffingtonpost.com/2015/03/22/houthi-yemen-fighting_n_6918306.html?guccounter=1&guce_referrer_us=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWUub3JnLw&guce_referrer_cs=JgJjLNwd0J3ks38K1cQPRA, 1.03.2019.
- Hurd R., Noakes G. (1994), *North and South Yemen: Lead-up to the Break-up*, <https://www.wrmea.org/1994-july-august/north-and-south-yemen-lead-up-to-the-break-up.html>.
- Jemen: Pierwsza pomoc humanitarna od ponad dwóch tygodni*, https://naszdziennik.pl/swiat/191841_jemen-pierwsza-pomoc-humanitarna-od-ponad-dwoch-tygodni.html, 1.03.2019.

- Jemeńczycy wystrzelili scuda w Saudów*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/jemenczycy-wystrzelili-scuda-w-saudow,555885.html>, 1.03.2019.
- Kelley S. R. (2010), *Egypt's Air War in Yemen*, <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/1019031.pdf>.
- Kolejny dyktator na Bliskim Wschodzie traci władzę*, <https://wiadomosci.wp.pl/kolejny-dyktator-na-bliskim-wschodzie-traci-wladze-6082107816608897a,1.03.2019>.
- Lister T. (2015), *The war in Yemen is getting worse and a civilian catastrophe is looming*, <https://edition.cnn.com/2015/04/08/middleeast/yemen-saudi-6-things-lister/index.html>, 1.03.2019.
- Majka P. (2015), *Między młotem a kowadłem. Historia Jemenu*, <https://histmag.org/Miedzy-mlotem-a-kowadlem.-Historia-Jemenu-3150,1.03.2019>.
- Melvin D. (2015), *UNICEF: Shipment of medical supplies, other aid reaches Yemen's capital*, <https://edition.cnn.com/2015/04/10/middleeast/yemen-crisis/>, 1.03.2019.
- Miliony ludzi głodują, żywność zamknięta w magazynach. ONZ: zapasy zaczną wkrótce gnić*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/wojna-w-jemenie-magazyny-zywnosci-sa-niedostepne-ostrega-onz,908534.html>, 1.03.2019.
- Młoda rewolucja na ugode się nie zgadza*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/mloda-rewolucja-na-ugode-sie-nie-zgadza,191748.html>, 1.03.2019.
- Nalot na żalobników. Prawie 700 zabitych i rannych*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/jemen-nalot-na-zalobnikow-wielu-zabitych-i-rannych,682359.html>, 2.03.2019.
- Nie będzie rozmów z rebeliantami. Rząd Jemenu: to strata czasu*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/nie-bedzie-rozmow-z-szyickimi-rebeliantami,644683.html>, 2.03.2019.
- North Yemen Civil War (1962–1970)*, <https://www.globalsecurity.org/military/world/war/yemen.htm>.
- NOTATKA BBN: Sytuacja w Jemenie*, <https://www.bbn.gov.pl/pl/prace-biura/publikacje/analizy-raporty-i-nota/6470,NOTATKA-BBN-Sytuacja-w-Jemenie.html>, 2.03.2019.
- Obama wspiera działania wobec Jemenu. Amerykanie uratowali saudyjskich pilotów*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/konflikt-w-jemenie-obama-poparl-krola-arabii-saudyjskiej,528407.html>, 2.03.2019.
- Obce wojska mają się wycofać ze „smoczej wyspy”. „Kryzys się zakończył”*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/jemen-wojska-arabii-saudyjskiej-i-emirатов-maja-wycofac-sie-z-sokotry,837053.html>, 2.03.2019.
- Odejdzie w świetle fleszy albo wcale. Dyplomaci uwięzieni*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/odejdzie-w-swietle-fleszy-albo-wcale-dyplomaci-uwiezieni,171943.html>, 2.03.2019.
- O'Driscoll D. (2017), *Violent Extremism and Terrorism in Yemen*, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/59ad50b540f0b6616a1cbd68/154-156-Violent-Extremism-and-Terrorism-in-Yemen.pdf>.

- ONZ dostarczy pomoc z Iranu do Jemenu. Przez saudyjską blokadę, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/onz-przejmie-iranska-pomoc-dla-jemenu,544800.html>, 2.03.2019.
- Opozycja jemeńska zaakceptowała plan rozwiązania kryzysu, <https://wiadomosci.wp.pl/opozycja-jemenska-zaakceptowala-plan-rozwiazania-kryzysu-6082107701290113a/komentarze,2.03.2019>.
- Orkaby A. (2014), *The international History of the Yemen Civil War, 1962–1968*, Wydawnictwo Harvard University, Cambridge.
- Pierwsza akcja specjalna autoryzowana przez Trumpa. Zginął komandos, samolot stracony, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/jemen-akcja-komandosow-usa-nie-w-pelni-sie-udala,711214.html>, 2.03.2019.
- Pierwsza akcja za prezydentury Trumpa zakończyła się cywilnymi ofiarami. Nie chcę kolejnych, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/jemen-wycofuje-pozwolenie-na-akcje-antyterrorystyczne-usa,713709.html>, 2.03.2019.
- Pięciodniowy rozejm wymuszony bombardowaniami, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/wszedel-w-zycie-pieciodniowy-rozejm-na-pomoc-humanitarna,541813.html>, 2.03.2019.
- „Początek procesu, którego końcowym rezultatem może być pokój w Jemenu”, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/szwecja-po-rozmowach-w-rimbo-blizej-pokoju-w-jemenie,892078.html>, 2.03.2019.
- Polityczne trzęsienie ziemi w Zatoce Perskiej. Dlaczego państwa odcinają się od Kataru?, <https://www.newsweek.pl/swiat/polityczne-trzesienie-ziemi-w-zatoce-perskiej-dlaczego-panstwa-odcinaja-sie-od-kataru/dpcfymx,2.03.2019>.
- Ponad ośmiu milionom Jemeńczyków grozi głód, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/glod-w-jemenie-zagrozonych-8-4-miliona-mieszkan-cow,840049.html>, 2.03.2019.
- „Ponury obraz”. 80 procent ludności potrzebuje pomocy, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/wojna-w-jemenie-pomocy-humanitarnej-potrzebuje-80-procent-ludzi,911193.html>, 2.03.2019.
- Pół miliona dzieci zagrożonych śmiercią głodową, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/wojna-w-jemenie-pol-miliona-dzieci-gloduje,586703.html>, 2.03.2019.
- Prezydent Jemenu odda władzę, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/prezydent-jemenu-odda-wladze,167491.html>, 2.03.2019.
- Prezydent Jemenu odrzucił plan pokojowy ONZ, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/jemen-prezydent-odrzucil-plan-pokojowy-onz,687900.html>, 2.03.2019.
- Prezydent Jemenu „poważnie ranny”, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/prezydent-jemenu-powaznie-ranny,173861.html>, 2.03.2019.
- Prezydent ustąpi, bo boi się powtórki z Egiptu, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/prezydent-ustapi-bo-boi-sie-powtorki-z-egiptu,160606.html>, 2.03.2019.

- Profile: Al-Qaeda in the Arabian Peninsula*, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-11483095>, 2.03.2019.
- Profile: Yemen's Ansar al-Sharia*, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-17402856>, 2.03.2019.
- Profile: Yemen's Houthi fighters*, <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2009/08/200981294214604934.html>, 2.03.2019.
- Protestowali przeciw prezydentowi. Zginęli*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/protestowali-przeciw-prezydentowi-zgineli,187633.html>, 2.03.2019.
- Próba przewrotu w Jemenie. Zajęli siedzibę rządu*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/jemen-separatysci-zajeli-siedzibe-rzadu-w-adenie,810249.html>, 2.03.2019.
- Przechwycili pocisk. Rebelianci celowali w pałac królewski*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/arabia-saudyjska-proba-ataku-na-palac-krolewski,799814.html>, 2.03.2019.
- Przywódca Hutich został męczennikiem*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/huti-saleh-al-samad-zginal-w-nalocie,831879.html>, 2.03.2019.
- Raubo J. (2014), *Jemen – zapomniany aktor Arabskiej Wiosny*, „Przegląd Politologiczny”, nr 14.
- Rozejm w Jemenie zerwany „po kilkunastu minutach”*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/jemen-walki-w-hudajdzie-rozejm-zerwany-po-kilkunastu-minutach,893280.html>, 2.03.2019.
- Salah zrzekł się władzy. Do kraju nie wróci?*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/salah-zrzekl-sie-wladzy-do-kraju-nie-wroci,191686.html>, 2.03.2019.
- Saudi 'Decisive Storm' waged to save Yemen*, <http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2015/03/26/GCC-states-to-repel-Houthi-aggression-in-Yemen-statement-.html>, 2.03.2019.
- Saudis commit to fund aid appeal for Yemen: UN*, <http://post.jagran.com/saudis-commit-to-fund-aid-appeal-for-yemen-un-1429449797>, 2.03.2019.
- Saudowie przyjęli ostry kurs. Po egzekucjach wznowienie wojny w Jemenie*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/jemen-koniec-rozejmu-arabia-saudyjska-za-koncem-zawieszenia-broni,607531.html>, 2.03.2019.
- Separatysci zajęli Aden. Reuters: sojusz przeciwko Hutim zagrożony*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/jemen-separatysci-z-poludnia-zajeli-aden,810695.html>, 2.03.2019.
- Seven killed in Yemen market bombing blamed on Houthi rebels*, <https://thedefensepost.com/2019/01/29/yemen-mokha-market-bombing-houthis/>, 2.03.2019.
- Sily specjalne USA zabily siedmiu bojowników Al-Kaidy w Jemenie* (2017), <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/jemen-sily-specjalne-usa-zabily-siedmiu-bojownikow-al-kaidy,742523.html>, 3.03.2019.
- Stack L. (2009), *Saudi air strike kills Yemen rebels as US drawn into fight*, <https://www.esmonitor.com/World/terrorism-security/2009/1221/Saudi-air-strike-kills-Yemen-rebels-as-US-drawn-into-fight>.

- Starcie bliskowschodnich potęg. Iran oskarża Saudów o agresję*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/iran-ostro-protestuje-przeciwko-operacji-w-jemenie,527824.html>, 3.03.2019.
- Suicide Attacks at Mosques in Yemen Kill More Than 130*, <https://www.nytimes.com/2015/03/21/world/middleeast/suicide-attacks-at-shiite-mosques-in-yemen.html>, 3.03.2019.
- Światowy Program Żywnościowy podwoi pomoc dla Jemenu*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/jemen-otrzyma-dwa-razy-wieksza-pomoc-humanitarna,882230.html>, 3.03.2019.
- Świętek H. (2017), *Wojna w Jemenie – proxy war lub samospelniająca się przepowiednia*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 1.
- Tapia P. A. (2012), *Guerre civile au Yemen du Nord (1962–1970)*, <https://www.lesclesdumoyenorient.com/Guerre-civile-au-Yemen-du-Nord.html>, 3.03.2019.
- The ISIS Branch in Yemen and Its Role in the Power Struggles*, https://www.terrorism-info.org.il/Data/articles/Art_21106/E_156_16_1336461923.pdf, 3.03.2019.
- Tłumy nie chcą układów z prezydentem*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/tlumy-nie-chca-ukladow-z-prezydentem,168945.html>, 3.03.2019.
- Trafiony kulą w głowę. Demonstranci giną w Egipcie*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/trafiony-kula-w-glowe-demonstranci-gina-w-egipcie,160066.html>, 3.03.2019.
- Usiedli do stołu z nadzieją na koniec wojny*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/jemen-usiedli-do-stolu-z-nadzieja-na-koniec-wojny,637727.html>, 3.03.2019.
- USS Cole attack*, <https://www.britannica.com/event/USS-Cole-attack>, 3.03.2019.
- WHO i UNICEF: Jemen w obliczu największej epidemii cholery na świecie*, <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C414754%2Cwho-i-unicef-jemen-w-obliczu-najwiekszej-epidemii-cholery-na-swiecie.html>, 3.03.2019.
- „Wiatr w skrzydła Hutich”*. *Osiągnięcie pokoju będzie coraz trudniejsze*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/wojna-w-jemenie-urzednik-trumpo-wykorzystywaniu-jemenu-przez-iran,795943.html>, 3.03.2019.
- W nalocie zginęło 40 dzieci. Koalicja przyznaje: to był błąd*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/jemen-po-nalocie-na-autobus-szkolny-winnych-trzeba-ukarac,865470.html>, 3.03.2019.
- „Wojna praktycznie się skończyła dla naszych oddziałów”*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/jemen-zea-zmniejsza-zaangazowanie-wojna-praktycznie-sie-skonczyła,653056.html>, 3.03.2019.
- Wojsko w raję. Żołnierze z Emiratów na wyspie smoczyczych drzew*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/jemen-gubernator-sokotry-oskarza-zea-o-naruszenie-suwerennosci,834932.html>, 3.03.2019.
- Yemen*, <http://pubdocs.worldbank.org/en/547461538076992798/mpo-am18-yemen-yem-9-14-kc-new.pdf>, 3.03.2019.
- Yemen – World Bank report*, <https://tradingeconomics.com/yemen/gdp>, 3.03.2019.
- Yemen Natural Gas Production (Yearly, Cubic Meters)*, https://ycharts.com/indicators/yemen_natural_gas_production, 3.03.2019.

- Yemen Oil Production (Yearly, Barrels per Day)*, https://ycharts.com/indicators/yemen_oil_production, 3.03.2019.
- Yemen – Regional Overview*, <http://data.unhcr.org/yemen/regional.php>, 26.12.2018.
- Yemen says air raid kills two top al Qaeda militants*, <https://www.reuters.com/article/us-yemen/yemen-says-air-raid-kills-two-top-al-qaeda-militants-idUSTRE62D1TD20100314>, 3.03.2019.
- Yemen says Shi'ite rebels kill accused collaborator*, <https://www.eleconomista.es/global/noticias/2018441/03/10/Yemen-says-Shiite-rebels-kill-accused-collaborator.html>, 3.03.2019.
- Yemeni Civil War (1990–1994)*, <https://www.globalsecurity.org/military/world/war/yemen1.htm>, 3.03.2019.
- Yemeni forces kill rebel cleric*, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3643600.stm, 3.03.2019.
- Yemen's al-Qaeda: Expanding the Base*, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/174-yemen-s-al-qaeda-expanding-base>, 3.03.2019.
- Yemen's rebels undefeated*, <https://web.archive.org/web/20070416192857/http://weekly.ahram.org.eg/2007/838/re8.htm>, 3.03.2019.
- Zabili w naloce 140 żałobników. Przyznają: mieliśmy błędne informacje*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/jemen-saudyjska-koalicja-przyznaje-sie-do-bledu,684293.html>, 3.03.2019.
- 9 zabitych, wybory zakończone*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/9-zabitych-wybory-zakonczone,201354.html>, 3.03.2019.
- Zamach na „Charlie Hebdo” (7 stycznia 2015)*, <http://wyborcza.pl/1,134835,19102752,zamach-na-charlie-hebdo-7-stycznia-2015.html?disableRedirects=true>, 3.03.2019.
- Zawieszenie broni od 10 kwietnia*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/jemen-zapowiedz-zawieszenia-broni-od-10-kwietnia,629825.html>, 3.03.2019.
- Zmarło już ponad 2 tysiące osób. Epidemia się rozszerza*, <https://zdrowie.dziennik.pl/aktualnosci/zdjecia/575949,1,jemen-epidemia-cholery-wiecej-ofiar-smiertelnych-odkazanie-ulic.html>, 3.03.2019.
- „Zrzekam się władzy”. Kolejna udana rewolucja?*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/zrzekam-sie-wladzy-kolejna-udana-rewolucja,186819.html>, 3.03.2019.

Causes, course and implications of the conflict in Yemen

Summary

The article analyzes the causes, course and consequences of the conflict in Yemen since 2015. Among the factors that led to the outbreak of the war were indicated,

among others to interference in internal affairs of this country of Turkey and Great Britain, which led to its division into the northern and southern parts. It was also underlined that the Yemen united in 1990 is destabilized by the activities of terrorist organizations and the growing conflict between representatives of the Houthi movement and the Sunni authorities. In addition, it was noted that the important dimension of the Yemen war is competition between Iran and Saudi Arabia, which aspire to the role of hegemon in the Middle East region. The article also contains a description of the implications of the Yemeni conflict, or the humanitarian and economic crisis.

Key words: Yemen, war, terrorism, protests, Houthi

Informacja o autorze

Barbara Krzewińska [barack@onet.pl] - magister, absolwentka Uniwersytetu Śląskiego. Doktorantka dziennych studiów doktoranckich w zakresie nauk społecznych na Wydziale Nauk Społecznych UŚ. Główne zainteresowania badawcze: polityka wschodnia Polski, stosunki polityczne w regionie Bliskiego Wschodu oraz Afryki.

